

Żyromski, Stanisław

Seminarium demograficzne w Olsztynie

Komunikaty Mazursko-Warmińskie nr 3, 462-465

1967

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SEMINARIUM DEMOGRAFICZNE W OLSZTYNIE

W dniach 2—3. czerwca 1967 r. Ośrodek Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego w Olsztynie, przy współudziale Komitetu Nauk Demograficznych Polskiej Akademii Nauk zorganizował seminarium demograficzne, którego celem było omówienie z przedstawicielami rad narodowych woj. olsztyńskiego możliwości wykorzystania badań demograficznych przy opracowywaniu planów rozwoju gospodarczego regionu Warmii i Mazur.

W seminarium uczestniczyło 38 osób, przy czym najliczniej był reprezentowany ośrodek łódzki, którego pracami kieruje prof. dr Edward Rosset, kierownik Katedry Demografii i Statystyki Uniwersytetu Łódzkiego, a jednocześnie przewodniczący Komitetu Nauk Demograficznych PAN. W spotkaniu wzięli ponadto udział przedstawiciele kilku innych uczelni, a mianowicie Uniwersytetu Wrocławskiego, Szkoły Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie, Wyższej Szkoły Ekonomicznej w Katowicach oraz Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie. Przybyli również przedstawiciele rad narodowych woj. olsztyńskiego, szczecińskiego i koszalińskiego. Urząd Rady Ministrów PRL reprezentował mgr Mieczysław Wentland. W spotkaniu uczestniczyli również przedstawiciel demografii radzieckiej prof. Dmitrij Ignatiewicz Walentej.

Obradom przewodniczył kierownik Katedry Statystyki Matematycznej Wyższej Szkoły Rolniczej w Olsztynie dr Franciszek Indan, któremu za wdzięczano sprawy przebieg obrad.

Referat wprowadzający wygłosił członek, korespondent PAN, prof. dr Edward Rosset. Omawiając prognozę demograficzną dla Polski, wskazał na istotne więzi pomiędzy demografią a ideą właściwego planowania rozwoju gospodarczego kraju. W referacie, pt. *Prognozy demograficzne w służbie administracji publicznej* omówił zmiany, jakie czekają Polskę do 1985 r. pod względem ludnościowym. Prof. Rosset jest zdania, że podstawowym zadaniem demografii polskiej jest dostarczanie gospodarce narodowej informacji do realizacji jej zadań.

O problemach i możliwościach wykorzystania badań demograficznych dla kształtowania różnych działów gospodarki narodowej oraz o przyszłej sytuacji demograficznej woj. olsztyńskiego, mówił w imieniu zespołu demografów olsztyńskich mgr Zdzisław Grzesiak.

Referent przedstawił problemy bilansu siły roboczej w woj. olsztyńskim i wskazał na różnice występujące w bilansach siły roboczej niektórych powiatów województwa. Obok powiatów posiadających dodatnie saldo siły roboczej występują powiaty odczuwające jej braki. Przykładem tego jest powiat morąski, gdzie istnieje rezerwy siły roboczej oraz miasto Olsztyn, do którego codziennie dojeżdża do pracy około 6.000 osób. Wskazano przy tym, że dalszy rozwój Olsztyna jako centrum administracyjno-gospodarczego regionu spowoduje pogłębienie się już dzisiaj ujemnego bilansu siły roboczej.

Prognoza ludnościowa dla kraju przewiduje oddanie przez wieś całego jej przyrostu naturalnego dla miast. To ma nastąpić w ciągu najbliższych dwudziestu lat. Problem ten jest aktualny również dla woj. olsztyńskiego. Jego analiza doprowadza do wniosku, że miasta województwa, pomimo ich dynamicznego rozwoju, nie będą mogły wchłonąć całkowitego przyrostu naturalnego ludności wsi olsztyńskiej. Stworzy to potencjalną migrację poza województwo, co może niekorzystnie odbić się na gospodarce regionu Warmii i Mazur. Zmusza to jednocześnie do realizowania reformy struktury gospodarki rolnej naszego województwa pod kątem wyeksponowania pracochłonnych upraw, a na ich bazie surowcowej — przemysłu rolno-spożywczego.

Analiza zmian w poszczególnych grupach wieku, w grupie lat dzieci i młodzieży, od strony badań demograficznych rysuje następujące problemy:

— Odczuwany dzisiaj głód miejsc w żłobkach hamuje wzrost aktywności zawodowej kobiet. Po przejściowym złagodzeniu tego problemu, ponownie odczuwać będziemy brak miejsc w żłobkach po 1970 r.

— Podobna sytuacja wystąpi w woj. olsztyńskim po 1975 r. w zakresie potrzeb przedszkoli.

— Aktualnie główny wysiłek inwestycyjny winien być skierowany na budownictwo szkół średnich.

Spodziewamy się także dalszego narastania potrzeb mieszkaniowych. Licznie obsadzone roczniki wyżu demograficznego już wchodzą w wiek reprodukcyjny. Będą zakładać nowe rodziny, których liczebność będzie większa i wzrastać będzie z każdym rokiem. W latach 1965—1985 ludność miejska woj. olsztyńskiego wzrośnie o blisko 70 proc., natomiast liczba rodzin wśród tejże ludności wzrośnie w tym samym czasie o 150 proc., tzn. dwa i pół raza. O ważkości problemu mieszkaniowego świadczy fakt, że niektórzy przyszłą pięcioletkę nazywają pięcioletką budownictwa mieszkaniowego.

Kończąc swoje wystąpienie referent wskazał, że dokonano olbrzymiego skoku w walce z umieralnością niemowląt w woj. olsztyńskim. Niemniej stan ten jest jeszcze niezadowalający w wielu powiatach.

Mgr Bolesław Maj (Poznań) przedstawił koncepcję rozmieszczenia ludności wiejskiej woj. poznańskiego opartą na analizie efektywności nakładów pracy w rolnictwie.

Obrazy w drugim dniu seminarium otworzył prof. Walentiej (ZSRR), który w swoim referacie przedstawił rozwój badań demograficznych w Związku Radzieckim i problemy, z jakimi spotykają się demografowie radzieccy.

Następnie w dyskusji zabrało głos 12 osób, które przedstawiły szeroki wachlarz zagadnień, jakimi interesują się poszczególne środowiska naukowe demografii polskiej.

Dr Jerzy J a c i m i r s k i (Katowice) wskazał, że przy prognozowaniu siły roboczej należałoby stosować metody demografii potencjalnej. Metody te powinny stać się uzupełnieniem rachunków w zakresie wielkości i struktury siły roboczej. Stwierdził, że bez postępu w technice przetwarzania danych, nie da się szerzej stosować metody demografii potencjalnej.

Mgr Mieczysław Wentland (Urząd Rady Ministrów PRL Warszawa) zwrócił uwagę na konieczność bliższego zajęcia się sprawą rozwoju ludności małych miast. Podkreślił znaczenie i pożytek tego rodzaju seminariów dla praktyki gospodarki terenowej.

Mgr Marek Okólski (Warszawa) omówił problem młodzieży wchodzącej w wiek produkcyjny oraz zagadnienie szkolnictwa w związku z przejściem fali wyżu demograficznego ze szkół podstawowych do szkół średnich.

Mgr Włodzimierz Obraniak (Łódź) poruszył zagadnienie rozwoju małych miast oraz problem wchłaniania emigracji ze wsi przez miasta średniej wielkości.

Dr Zbigniew Michałkiewicz (Łódź) przedstawił problematykę warunków bytowych ludności w wieku emerytalnym w oparciu o badania prowadzone w Zduńskiej Woli.

Mgr Bohdan Brojek (Łódź) wskazał, że służba zdrowia nie docenia dostatecznie badań demograficznych i nie wykorzystuje w pełni wyników tych badań.

Dr Mikołaj Latuch (Warszawa) ustosunkował się do referatu wygłoszonego przez mgra Z. Grzesiaka w części dotyczącej potencjalnej emigracji z województwa olsztyńskiego. Wskazał, że rozwijające się silne ośrodki wielkomijskie i przemysłowe w sąsiednich województwach są potencjalnymi odbiorcami nadwyżek siły roboczej wsi olsztyńskiej. Przykładem tego może być rejon Gdańsk — Sopot — Gdynia oraz bliższe mniejsze miasta Elbląg i Tczew. Te ośrodki już dzisiaj tworzą możliwość przyjęcia siły roboczej z północno-zachodnich powiatów woj. olsztyńskiego. Wskazał na istniejącą współzależność pomiędzy wielkością woj. olsztyńskiej, a aktywnością zawodową kobiet. Stwierdził, że istnieje negatywna korelacja pomiędzy aktywnością zawodową kobiet, a reprodukcją ludności. Podniósł problem polityki ludnościowej kraju i stwierdził, że istnieje potrzeba uprawiania takiej polityki. Podkreślił znaczenie badań nad ruchami wędrownymi ludności oraz przedstawił potrzebę prowadzenia badań statystyki rodzin w bardzo szerokim zakresie.

Mgr Stanisław Żyromski (Olsztyn) przedstawił analizę biometryczną umieralności niemowląt w woj. olsztyńskim. Stwierdził, że woj. olsztyńskie ma poważne osiągnięcia w walce o obniżenie umieralności niemowląt. Jednakże występuje dzisiaj zjawisko stosunkowo dużej umieralności okołoporodowej, co znacznie waży na współczynniku umieralności niemowląt. Dalsze obniżenie tej umieralności widzi w walce z umieralnością okołoporodową, przynajmniej w niektórych wypadkach.

Prof. dr Edward Rosset (Łódź), nawiązując do wystąpienia dra Latucha, omówił bliżej problem zmian w strukturze ludności Polski według płci w latach 1965—1985. Zmiany, jakie następują w strukturze wieku i płci, doprowadzą do sytuacji, w której szereg mężczyźni staną się liczniejsi od szeregów kobiet.

Mgr Barbara Nowakowska (Łódź) przedstawiła bilans kadr wykwalifikowanych jako uzupełnienie bilansu siły roboczej. Zagadnienie to omówiła na przykładzie bilansu opracowanego dla m. Łodzi.

Dr Izabella Frenkel (Warszawa) wskazał, że jeszcze przed dziesięciu laty w Polsce niedostatecznie uwzględniano postulaty demografii. Stąd powstały pewne zakłócenia w gospodarce kraju, czego przykładem może być problem zapewnienia młodzieży miejsc na wyższych uczelniach. Zgadza się z tezą prof. Rosseta, że zarówno trafna jak i nietrafna prognoza demograficzna posiada swoje walory poznawcze. Postawił jako problem otwarty, czy prognozy demograficzne w mikroskali (np. powiatu) są celowe, a jeśli tak, to jakim wymaganiom powinny one odpowiadać. Wskazał, że nadszedł czas do przejścia od prognozowania do programowania stosunków ludnościowych.

Dr Szyja Bronsztejn (Wrocław) zwrócił uwagę, że statystyka ruchu wędrownego nie jest w dostatecznym zakresie publikowana. Utrudnia to prace zarówno analityczne, jak i syntetyczne. Postuluje wprowadzenie zmian w systemie ewidencji ruchu wędrownego ludności, tak aby można było

badać to zjawisko w szerszym niż dotychczas zakresie. Omówił również znaczenie badań demograficznych dla potrzeb rad narodowych.

Seminarium podsumował prof. dr Edward Rosset, który podkreślił, że dwudniowym obradom patronowała bardzo humanitarna idea: wszystko dla człowieka, wszystko dla dobra narodu i jednostek.

Prof.-dr Edward Rosset w pierwszym dniu obrad został udekorowany złotą odznaką „Zasłużonym dla Warmii i Mazur”. Był to wyraz uznania dla prof. Rosseta ze strony Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Olsztynie za jego bardzo żywe kontakty z młodym środowiskiem naukowym Olsztyna oraz za wieloletnią pracę nad podniesieniem kwalifikacji naukowych młodych demografów środowiska olsztyńskiego.

Zegnając uczestników seminarium, sekretarz generalny Ośrodka Badań Naukowych im. W. Kętrzyńskiego — mgr W. Ogrodziński wyraził nadzieję, że kontakty środowiska olsztyńskiego z innymi ośrodkami naukowymi kraju będą zacieśniały się coraz bardziej.